

СХІДНЕ МІЖОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ СХІДНОГО МІЖОБЛАСНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ

від 04 лютого 2021 р.

№ 70/4-рк/к

м. Харків

АКЦІОНЕРНОМУ ТОВАРИСТВУ
"ОПЕРАТОР ГАЗОРОЗПОДІЛЬНОЇ
СИСТЕМИ "СУМИГАЗ"

40021, м. Суми, вул. Лебединська, 13

Щодо припинення дій та бездіяльності,
які містять ознаки порушення законодавства
про захист економічної конкуренції, усунення
причин та умов виникнення порушення
законодавства про захист економічної конкуренції

У ході здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, за результатами розгляду заяви ТОВ "ТАС ЕНЕРГІЯ КРАЇНИ" від 21.12.2020 № ТАК-ЕК01189 (вх. від 22.12.2020 № 70-01/7174) (надалі – Заява), за інформацією, отриманої зі звернення фізичної особи Білокобильського Ю.І. (вх. від 25.01.2021 № 70-01/24-Б), встановлено наступне.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ОПЕРАТОР ГАЗОРОЗПОДІЛЬНОЇ СИСТЕМИ "СУМИГАЗ" (надалі – АТ "СУМИГАЗ") зареєстроване 11.07.1994. Місцезнаходження: 40021, м. Суми, вул. Лебединська, 13. Ідентифікаційний код юридичної особи – 03352432.

За інформацією з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань основним видом діяльності АТ "СУМИГАЗ" є розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи (код КВЕД 35.22).

У розумінні абзацу дванадцятого статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» АТ "СУМИГАЗ" є суб'єктом господарювання.

Відповідно до Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням

Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 № 49-р, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України від 01.04.2002 № 317/6605 (надалі – Методика), з урахуванням пункту 2.2 Методики встановлено наступне.

Об'єктами аналізу є:

- послуги з розподілу природного газу (надалі – Послуги);
- АТ "СУМИГАЗ" – суб'єкт господарювання, який надає Послуги.

Споживачами Послуг є фізичні та юридичні особи, які отримують або мають намір отримати послуги з розподілу природного газу.

Діяльність суб'єктів господарювання на ринку Послуг врегульована, зокрема, Законом України "Про природні монополії", Законом України "Про ринок природного газу", Кодексом газорозподільних систем, затвердженим Постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (надалі – НКРЕКП), від 30.09.2015 № 2494, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 06.11.2015 за № 1379/27824 (надалі – Кодекс ГРМ).

Відповідно до статті 1 Закону України «Про природні монополії» природна монополія – стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).

Згідно з частиною першою статті 5 Закону України «Про природні монополії» відповідно до цього Закону регулюється діяльність суб'єктів природних монополій у таких сферах, зокрема, розподіл природного і нафтового газу трубопроводами.

Отже, АТ "СУМИГАЗ" у розумінні Закону України «Про природні монополії» є суб'єктом природних монополій.

Згідно з Методикою товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.

Згідно з пунктом 35 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» розподіл природного газу – це господарська діяльність, що підлягає ліцензуванню і пов'язана з переміщенням природного газу газорозподільною системою з метою її фізичної доставки споживачам, але що не включає постачання природного газу.

У розумінні пункту 17 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» АТ «СУМИГАЗ» є оператором газорозподільної системи (надалі – Оператор ГРМ).

Відповідно до пункту 6 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» газорозподільна система – технологічний комплекс, що

складається з організаційно і технологічно пов'язаних між собою об'єктів, призначених для розподілу природного газу від газорозподільних станцій безпосередньо споживачам.

Згідно з Методикою товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.

Послуги з розподілу природного газу є послугами, які не мають замінників. Внаслідок технологічних особливостей розподілу природного газу конкуренція на зазначеному ринку відсутня.

Послуги в розумінні абзацу тринадцятого статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є товаром.

Таким чином, товарними межами ринку є Послуги.

Відповідно до вимог Методики територіальні (географічні) межі ринку визначаються шляхом установлення мінімальної території, за межами якої з точки зору споживача придбання товарів є неможливим або недоцільним.

Відповідно до частини першої статті 7 Закону України «Про природні монополії» діяльність суб'єктів природних монополій у сферах, визначених у статті 5 цього Закону, а також діяльність суб'єктів господарювання на суміжних ринках підлягає ліцензуванню відповідно до закону.

АТ «СУМИГАЗ» надає Послуги на підставі постанови НКРЕКП "Про видачу ліцензії на розподіл природного газу АТ "СУМИГАЗ" від 19.06.2017 № 814 (зі змінами, внесеними постановою НКРЕКП "Про внесення змін до постанови НКРЕКП від 19 червня 2017 року № 814" від 34.05.2019 № 913) (надалі – Постанова).

Відповідно до Постанови АТ "СУМИГАЗ" надає Послуги в межах території міста Суми, Сумської області та села Мойка Краснокутського району Харківської області, де знаходиться газорозподільна система, що перебуває у власності, господарському віданні, користуванні чи експлуатації АТ «СУМИГАЗ».

Отже, територіальними межами ринку визначено територію міста Суми, Сумської області та села Мойка Краснокутського району Харківської області, де знаходиться газорозподільна система, що перебуває у власності, господарському віданні, користуванні чи експлуатації АТ «СУМИГАЗ».

АТ «СУМИГАЗ» в межах зазначеної території протягом 2020 року не мало конкурентів на ринку Послуг, адже ринок розподілу природного газу знаходиться у стані природної монополії.

Враховуючи наведене, відповідно до статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» АТ «СУМИГАЗ» має ознаки монопольного (домінуючого) становища на ринку Послуг в межах території міста Суми, Сумської області та села Мойка Краснокутського району Харківської області, де знаходиться газорозподільна система, що перебуває у власності, господарському віданні, користуванні чи експлуатації АТ «СУМИГАЗ», оскільки на цьому ринку у нього не має жодного конкурента.

ТОВ "ТАС ЕНЕРГІЯ КРАЇНИ" зареєстроване 22.11.2017 за № 10741020000071251. Ідентифікаційний код 41752220. Місцезнаходження: 01004, м. Київ, вул. Червоноармійська/Басейна, будинок 1-3/2, ЛПТ. "А", секція С-11. Основним видом діяльності є торгівля газом через місцеві (локальні) трубопроводи (код КВЕД 35.23).

Відповідно до статті 1 Закону України "Про ринок природного газу" та пункту 5 розділу 1 Правил постачання природного газу, затверджених Постановою НКРЕКП 30.09.2015 № 2496, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 06.11.2015 за № 1382/27827 (надалі – Правила):

постачальник природного газу (далі - постачальник) - суб'єкт господарювання, який на підставі ліцензії здійснює діяльність із постачання природного газу;

постачання природного газу - господарська діяльність, що підлягає ліцензуванню і полягає в реалізації природного газу безпосередньо споживачам на підставі укладених з ними договорів.

Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з постачання природного газу затверджені Постановою НКРЕКП від 16.02.2017 № 201.

ТОВ "ТАС ЕНЕРГІЯ КРАЇНИ" є постачальником природного газу та надає зазначені послуги на підставі ліцензії, виданою йому НКРЕКП на підставі постанови НКРЕКП від 27.12.2017 № 1439.

Відповідно до Ліцензійного реєстру НКРЕКП станом на 31.12.2020 на ринку постачання природного газу діє більше 700 суб'єктів господарювання.

Отже, ринок послуг з постачання природного газу є конкурентним і споживачі можуть обрати будь-якого суб'єкта господарювання, який має відповідну ліцензію, для надання таких послуг.

З матеріалів Заяви вбачається, що АТ "СУМИГАЗ" або не зазначає інформацію про ЕІС-код побутового споживача в особистих кабінетах та платіжних документах, або ж мають місце випадки зазначення в платіжних документах ЕІС-кодів інших побутових споживачів.

Згідно з пунктом 4 глави 1 розділу I Кодексу ГРМ ЕІС-код (Energy Identification Code) – персональний код ідентифікації споживача як суб'єкта ринку природного газу або його точки комерційного обліку (за необхідності), присвоєний Оператором газорозподільної системи в установленому цим Кодексом порядку.

Згідно з пунктом 5 глави 3 розділу VI Кодексу ГРМ для забезпечення приєднання до договору розподілу природного газу всіх фактично підключених до/через ГРМ споживачів (у тому числі побутових споживачів) Оператор ГРМ в установленому цією главою порядку направляє кожному споживачу супровідним листом за формою додатка 3 до типового договору розподілу природного газу сформовану заяву-приєднання до умов договору розподілу природного газу з персоніфікованими даними споживача та його об'єкта, що складається за формою додатка 1 (для побутових споживачів) або додатка 2 (для споживачів, що не є побутовими) до типового договору розподілу природного газу. Персоніфіковані дані мають бути достатніми для проведення розрахунків, зокрема мають містити,

зокрема, присвоєний споживачу персональний ЕІС-код як суб'єкту ринку природного газу.

Відповідно до пункту 2 глави 3 розділу VI Кодексу ГРМ на підставі укладеного договору розподілу природного газу Оператор ГРМ присвоює споживачу персональний ЕІС-код як суб'єкту ринку природного газу та в установленому законодавством порядку передає його Оператору ГТС для можливості ідентифікації споживача в інформаційній платформі Оператора ГТС, у тому числі для цілей закріплення споживача в Реєстрі споживачів відповідного постачальника та здійснення оперативних заходів при запровадженні процедури зміни постачальника. Порядок присвоєння персонального ЕІС-коду споживачу (побутовому споживачу) та за необхідності його точці (точкам) комерційного обліку визначається главою 4 цього розділу.

Пунктом 1 глави 4 розділу VI Кодексу ГРМ передбачено, що з метою уніфікації та однозначної ідентифікації споживачів, у тому числі побутових споживачів, та за необхідності їх точок комерційного обліку, а також для забезпечення спрощення процедури зміни постачальника природного газу та електронного обміну даними між суб'єктами ринку природного газу використовується система кодування, рекомендована Європейською мережею операторів газотранспортних систем.

Відповідно до пункту 1 глави 2 розділу IV Кодексу газотранспортної системи, затвердженого Постановою НКРЕКП 30.09.2015 № 2493, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 06.11.2015 за № 1378/27823 (надалі – Кодекс ГТС), на ринку природного газу використовуються ЕІС-коди, що присвоєні відповідно до регламенту ЕІС-схеми для кодування та ідентифікації в енергетиці. Кожному суб'єкту ринку природного газу та/або точці комерційного обліку може бути присвоєно лише один ЕІС-код. Схема ідентифікації вимагає, щоб присвоєні ЕІС-коди були унікальними та незмінними протягом довгого періоду часу.

Згідно з пунктом 1 глави 4 розділу IV Кодексу ГТС інформаційна платформа має містити, зокрема інформацію про всіх суб'єктів ринку природного газу, включаючи споживачів, яким в установленому порядку присвоєні ЕІС-коди.

Відповідно до пункту 2 глави 4 розділу IV Кодексу ГТС інформація про споживачів в інформаційній платформі має містити щонайменше ЕІС-код споживача та наявності ЕІС-коди його точок обліку.

Згідно з пунктом 2 глави 4 розділу VI Кодексу ГРМ визначення персоніфікованого ЕІС-коду для кожного суб'єкта ринку природного газу, у тому числі для споживачів, підключених до газорозподільних систем, здійснюється у порядку, встановленому Кодексом ГТС. Оператор ГРМ:

здійснює визначення та присвоєння всім споживачам, у тому числі побутовим споживачам, підключеним до ГРМ, персоніфікованих ЕІС-кодів та за необхідності відповідних ЕІС-кодів їх точкам комерційного обліку;

інформує кожного споживача, який підключений до ГРМ, про присвоєння йому ЕІС-коду як суб'єкту ринку природного газу та (у разі присвоєння) відповідних ЕІС-кодів його точкам комерційного обліку;

на постійній основі в особистих кабінетах (за наявності) та щомісячно в платіжному документі побутового споживача зазначає його ЕІС-код та ЕІС-код (за наявності) його точки комерційного обліку;

протягом п'яти робочих днів після присвоєння споживачу, у тому числі побутовому споживачу, персоніфікованого ЕІС-коду передає його Оператору ГТС у порядку, визначеному Кодексом ГТС.

Відповідно до пункту 4 глави 4 розділу VI Кодексу ГРМ Оператор ГРМ відповідає за збереження ЕІС-кодів, присвоєних споживачам та відповідним точкам комерційного обліку. Споживач самостійно визначає коло осіб (інших суб'єктів ринку природного газу), яким надає інформацію про власний ЕІС-код та іншу інформацію, яка може бути використана у договірних відносинах на ринку природного газу.

Враховуючи вищенаведені норми, АТ "СУМИГАЗ" зобов'язане присвоювати кожному побутовому споживачу персональний ЕІС-код для можливості ідентифікації споживача в інформаційній платформі Оператора ГТС, у тому числі для цілей закріплення споживача в Реєстрі споживачів відповідного постачальника та здійснення оперативних заходів при запровадженні процедури зміни постачальника.

Крім того, АТ "СУМИГАЗ" має зазначати інформацію про ЕІС-код споживача в особистих кабінетах (за наявності) та щомісячно в платіжному документі побутового споживача.

Згідно з пунктом 1 розділу III Правил підставами для постачання природного газу побутовому споживачу є, зокрема, наявність у побутового споживача договору розподілу природного газу, укладеного з Оператором ГРМ, до газорозподільної системи якого підключений об'єкт споживача, та присвоєння споживачу Оператором ГРМ персонального ЕІС-коду як суб'єкту ринку природного газу.

Згідно з пунктом 2 розділу V Правил кожен побутовий споживач має право на вільний вибір постачальника шляхом укладення з ним договору постачання природного газу відповідно до умов та положень, передбачених цими Правилами.

Пунктом 4 розділу V Правил передбачено, що побутовий споживач, який має намір змінити діючого постачальника, повинен звернутись до нового постачальника із заявою-приєднанням до договору постачання природного газу. Порядок подання заяви-приєднання до договору постачання природного газу визначений розділом III цих Правил.

Згідно з пунктом 4 розділу III Правил для забезпечення приєднання побутовим споживачем до умов договору постачання природного газу побутовий споживач має надати постачальнику заяву-приєднання до умов договору постачання природного газу побутовим споживачам, підписану побутовим споживачем або уповноваженою ним особою. Форма заяви-приєднання до умов договору

постачання природного газу побутовим споживачам встановлена додатком до Типового договору.

Відповідно до такої заяви-приєднання, яка є додатком до Типового договору, побутовий споживач зазначає в заяві-приєднанні свої персоніфіковані дані, зокрема, ЕІС-код.

Згідно з пунктом 6 розділу III Правил постачальник природного газу не пізніше трьох робочих днів з дня отримання від побутового споживача заяви-приєднання до договору постачання природного газу здійснює перевірку на інформаційній платформі оператора газотранспортної системи наявності діючого постачальника у такого споживача.

Згідно з пунктом 7 глави 4 розділу IV Кодексу ГТС інформаційна платформа забезпечує можливість здійснення в автоматичному режимі перевірки за ЕІС-кодом споживача (точки комерційного обліку споживача) наявності/відсутності діючого постачальника природного газу у такого споживача та кінцеву дату постачання природного газу цим постачальником (у випадку наявності постачальника).

Враховуючи наведене, для зміни постачальника природного газу побутові споживачі у заяві-приєднанні до договору постачання природного газу зазначають ЕІС-коди, на підставі яких постачальниками здійснюється перевірка наявності/відсутності діючого постачальника природного газу у такого споживача та кінцевої дати постачання природного газу цим постачальником (у випадку наявності постачальника).

Так, побутовий споживач Косторна О.П. у жовтні 2020 року звернулася до ТОВ "ТАС ЕНЕРГІЯ КРАЇНИ" з заявою-приєднанням до умов договору постачання природного газу. В заяві-приєднанні нею вказано ЕІС-код 56ХМ30А03986914Т. Вказаний ЕІС-код був зазначений на підставі рахунку на сплату за послуги з розподілу природного газу АТ "СУМИГАЗ" № 1200236853 від 06.09.2020.

На підставі такої заяви-приєднання ТОВ "ТАС ЕНЕРГІЯ КРАЇНИ" почало надавати послуги з постачання природного газу по ЕІС-коду, зазначеному у заяві-приєднанні.

У грудні 2020 року Косторна О.П. повідомила ТОВ "ТАС ЕНЕРГІЯ КРАЇНИ" про те, що у грудні 2020 року нею було отримано рахунок АТ "СУМИГАЗ" на сплату послуг з розподілу природного газу, у якому не зазначено ЕІС-коду, а в особистому кабінеті зазначено інший ЕІС-код – 56ХМ30А033436588. Також Косторна О.П. отримала рахунок ТОВ "СУМИГАЗ ЗБУТ" на сплату за послуги з постачання природного газу, у зв'язку з чим звернулася зі скаргою до ТОВ "ТАС ЕНЕРГІЯ КРАЇНИ", оскільки її право на зміну постачальника природного газу не було реалізовано.

Так, ТОВ "ТАС ЕНЕРГІЯ КРАЇНИ" надає послуги з постачання природного газу по ЕІС-коду, зазначеному Косторною О.П. у заяві-приєднанні, тобто іншому споживачу.

Також до територіального відділення надходило звернення побутового споживача Білокобильського Ю.І. щодо зазначення АТ "СУМИГАЗ" невірною ЕІС-коду при усному повідомленні АТ "СУМИГАЗ" та ТОВ "СУМИГАЗ ЗБУТ" про намір змінити постачальника природного газу, а саме обрати послуги ТОВ «ГК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ».

Незазначення АТ "СУМИГАЗ" ЕІС-коду побутового споживача в особистих кабінетах та платіжних документах може призвести до затягування процедури зміни постачальника природного газу такими споживачами та, як наслідок, до ущемлення їх інтересів щодо вибору постачальника природного газу, який пропонує більш вигідні умови для отримання таких послуг, у тому числі менші тарифи.

Крім того, така бездіяльність АТ "СУМИГАЗ" може призвести до обмеження конкуренції на ринку постачання природного газу, оскільки без зазначення споживачем у заяві-приєднанні до договору постачання природного газу ЕІС-коду неможливо ідентифікувати споживача в інформаційній платформі Оператора ГТС та, як наслідок, до неможливості надання послуг з постачання природного газу.

Зазначення АТ "СУМИГАЗ" ЕІС-коду іншого побутового споживача призвело до надання послуг з постачання природного газу замість одного побутового споживача іншому, що призводить до ущемлення інтересів таких побутових споживачів, зокрема, Косторної О.П., щодо вибору постачальника природного газу, які надає вказані послуги на більш вигідних умовах.

Така бездіяльність АТ «СУМИГАЗ» щодо незазначення ЕІС-коду побутового споживача в особистих кабінетах та платіжних документах та дії АТ «СУМИГАЗ» щодо зазначення ЕІС-коду іншого побутового споживача були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку Послуг, адже в такому випадку споживачі мали б можливість обирати між кількома виконавцями, і у разі ущемлення їх інтересів могли б обрати іншого виконавця таких послуг.

За відсутності конкуренції на ринку Послуг споживачі не мають альтернативних джерел придбання зазначених послуг.

Відповідно до частини першої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зловживанням монополюючим (домінуючим) становищем на ринку є дії чи бездіяльність суб'єкта господарювання, який займає монополюне (домінуюче) становище на ринку, що призвели або можуть призвести, зокрема, до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

Згідно з частиною третьою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зловживання монополюючим (домінуючим) становищем на ринку забороняється і тягне за собою відповідальність згідно з законом.

Таким чином, бездіяльність АТ «СУМИГАЗ», яка полягає у незазначенні ЕІС-коду побутового споживача в особистих кабінетах та платіжних документах, а також дії АТ «СУМИГАЗ», які полягають у зазначенні ЕІС-коду іншого побутового споживача, містять ознаки порушення законодавства про захист економічної

конкуренції, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, а також до обмеження конкуренції на ринку постачання природного газу, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

Враховуючи викладене, керуючись статтею 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», адміністративна колегія Східного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України надає АТ «СУМИГАЗ» такі

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Припинити бездіяльність, яка полягає у незазначенні ЕІС-коду побутового споживача в особистих кабінетах та платіжних документах, а також дії, які полягають у зазначенні ЕІС-коду іншого побутового споживача, та містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, що може призвести до ущемлення інтересів споживачів, а також до обмеження конкуренції на ринку постачання природного газу, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку, а також вжиття заходів щодо усунення причин та умов виникнення зазначеного порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Про виконання рекомендацій повідомити територіальне відділення в **1-місячний термін** з дня їх отримання із наданням копій підтверджуючих документів.

Звертаємо увагу, що згідно з частиною другою статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рекомендації органів Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи особами, яким вони надані.

Крім того, відповідно до частини третьої статті 46 вищезазначеного Закону, за умови виконання положень рекомендацій у разі, якщо порушення не призвело до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдало значних збитків окремим особам чи суспільству та вжито відповідних заходів для усунення наслідків порушення, **провадження у справі** про порушення законодавства про захист економічної конкуренції **не розпочинається**.

Голова колегії

Наталя ТРЕГУБЕЦЬ